

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.11.2>

УДК 338.439

О. С. Мордовцев,

к. е. н., старший науковий співробітник,

Український Державний Науково-Дослідний Інститут «Ресурс»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1653-5440>

Н. Е. Аванесова,

д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-9769>

Т. В. Колодяжна,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1921-5744>

СИСТЕМА МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ У ПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ ЯК ІНСТРУМЕНТА ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

O. Mordovtsev,

PhD in Economics, Senior Researcher, Ukrainian State Research Institute "Resource"

N. Avanesova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of Department of management and public administration, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

T. Kolodyazhna,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

SYSTEM OF MECHANISMS FOR IMPLEMENTING STRATEGIC PRIORITIES IN THE FOOD SECTOR AS A TOOL FOR STRENGTHENING NATIONAL ECONOMIC SECURITY

Статтю присвячено формуванню системи механізмів реалізації стратегічних пріоритетів у продовольчій сфері як інструмента зміцнення національної економічної безпеки у сучасний мінливий час соціально-економічних, політичних та техніко-технологічних перетворень, а також з урахуванням викликів, які постійно виникають у зв'язку зі збройною агресією з боку зовнішніх ворогів України. Визначені елементи трирівневого підходу щодо досягнення необхідного рівня продовольчої безпеки держави. Поставлені основні цілі щодо формування механізмів зміцнення продовольчої безпеки, які спрямоване на досягнення гарантій достатності продовольства для всього населення в цілому. Узагальнені ключові загрози продовольчої безпеки України та зроблено висновок. Доведено, що ситуація, яка має місце в агропромисловому комплексі нашої країни, призводить до поглиблення протиріччя, яке проявляє себе між необхідністю кардинальної структурної перебудовою агропромислового виробництва, яке потребує притоку інвестицій, та невисокою величиною і активністю інвестиційних вкладень. Зроблено проміжний висновок, що на сучасному етапі розробка, а також реалізація продуктивної інвестиційної політики держави, яка своєю метою несе забезпечення інтенсивного економічного зростання, підвищення ефективності економіки, є одним із пріоритетних напрямів проведення соціально-економічних реформ. Систематизовані напрями нівелювання загроз економічній безпеці в умовах нестабільності світової економічної кон'юнктури. Розроблена методологічна концепція забезпечення економічної безпеки продовольчої сфери. Сформований перелік критеріїв для досягнення як самозабезпеченості регіонів продуктами харчування, так й виконання стратегічних пріоритетів зміцнення продовольчої безпеки як основи для формування національної безпеки. Зроблено висновок, що запропоновані механізми забезпечення досягнення стратегічних пріоритетів економічної безпеки у продовольчій сфері, з одного боку, згладжують просторові диспропорції в споживанні основних продуктів харчування регіонів в залежності від їх специфіки, а з іншого, – включають в себе загальні заходи, спрямовані на підвищення ефективності галузей аграрного комплексу держави, що також має

надавати позитивний вплив на забезпечення національної.

The article is devoted to the formation of a system of mechanisms for implementing strategic priorities in the food sector as a tool for strengthening national economic security in the modern changing time of socio-economic, political, technical and technological transformations, as well as taking into account the challenges that constantly arise in connection with armed aggression by external enemies of Ukraine. Elements of a three-level approach to achieving the necessary level of food security of the state are identified. The main goals are set for the formation of mechanisms for strengthening food security, which are aimed at achieving guarantees of food sufficiency for the entire population as a whole. Key threats to Ukraine's food security are summarized and a conclusion is drawn. It is proved that the situation that takes place in the agro-industrial complex of our country leads to a deepening of the contradiction, which manifests itself between the need for a radical structural restructuring of agro-industrial production, which requires an influx of investment, and the low size and activity of investment investments. An interim conclusion is made that at the present stage, the development and implementation of a productive investment policy of the state, which aims to ensure intensive economic growth and increase the efficiency of the economy, is one of the priority areas for socio-economic reforms. The directions of leveling threats to economic security in the conditions of instability of the global economic environment are systematized. A methodological concept for ensuring the economic security of the food sector has been developed. A list of criteria has been formed for achieving both self-sufficiency of regions with food and the implementation of strategic priorities for strengthening food security as a basis for the formation of national security. It is concluded that the proposed mechanisms for ensuring the achievement of strategic priorities of economic security in the food sector, on the one hand, smooth out spatial imbalances in the consumption of basic food products of regions, depending on their specifics, and on the other, include general measures aimed at improving the efficiency of the state's agricultural

sectors, which should also have a positive impact on ensuring national nutrition.

Ключові слова: *продовольча безпека, національна безпека, економічна безпека, система, механізм, регіон, державна влада, місцева влада*

Keywords: *food security, national security, economic security, system, mechanism, region, state power, Local Government*

Постановка проблеми. В даний час проблеми забезпечення захисту інтересів внутрішнього ринку продовольства здебільшого загострюються на регіональному рівні, де виробляється і реалізується продовольча продукція, реалізуються конкретні економічні зв'язки між товаровиробниками сільськогосподарського сектору економіки, заготівельними, торговими і переробними підприємствами і організаціями. Нині це спричиняє проблему неможливості сформувавши систему продовольчої безпеки в окремих регіонах, які або є окупованими, або так чи інакше постраждали від воєнних дій, втративши як працівників, так й важливі або критичні елементи інфраструктури.

Тому заходи щодо пошуку механізмів для реалізації стратегічних пріоритетів продовольчої безпеки, повинні ґрунтуватися на впровадженні системи самодостатнього соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці і здійснюватися за рахунок ефективізації функціонування регіональної та місцевої влади [1]. Від того, наскільки ефективно влада здатна забезпечувати оптимальні умови для функціонування інфраструктури підприємств (особливо сільськогосподарських), які складають основу продовольчої безпеки, залежатиме багато в чому вихід з продовольчої кризи нашої держави, її майбутній розвиток і забезпечення населення всіма необхідними продовольчими товарами.

Отже, вирішення проблеми забезпечення продовольством населення держави, регіону або громади на базі розвитку продовольчого ринку є цілком реально здійсненним завданням тільки з позиції використання комплексного і

системного підходів при пошуку, впровадженні та реалізації механізмів зміцнення продовольчої безпеки та досягнення необхідних стратегічних орієнтирів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування та досягнення стратегічних пріоритетів національної економічної безпеки у продовольчій сфері є центральною темою у комплексах досліджень таких вчених, як Мордовцев О.С., Аванесова Н.Е., Сергієнко Ю.І. [1], Алексєєва Я. [2], Гринишин В.Є. [3], Урба С.І. [4], Бабич М.М. [5], Башир М., Шилици С. [6], Ревенко С.О. [7], Гладій М.В., Лузан Ю.Я. [8], Калетнік Г.М., Дармограй О. В. [9], Горняк О.В., Салюк-Кравченко О.О. [10] та інших. Особливої уваги заслуговує наукова стаття Мордовцева О.С., Аванесової Н.Е. та Сергієнко Ю.І. [1], де були сформовані стратегічні пріоритети щодо розробки продовольчої стратегії держави в системі національної економічної безпеки у воєнний час. Тому, це дослідження є логічним продовженням вищевисвітленої статті, в якому будуть вирішуватися проблеми щодо досягнення стратегічних пріоритетів за допомогою створення системи ефективних та універсальних механізмів зміцнення продовольчої безпеки.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є формування системи механізмів реалізації поставлених стратегічних пріоритетів у продовольчій сфері [1] як інструмента зміцнення національної економічної безпеки у сучасний мінливий час соціально-економічних, політичних та техніко-технологічних перетворень, а також з урахуванням викликів, які постійно виникають у зв'язку зі збройною агресією з боку зовнішніх ворогів України.

Виклад основного матеріалу. Необхідність вирішення питань формування безпеки природного середовища породило виникнення трирівневого підходу щодо досягнення необхідного рівня продовольчої безпеки держави, а саме:

– забезпечення швидкого і прямого доступу до продовольчих товарів для усіх верств населення;

- зростання продуктивності, рентабельності та обсягів продовольчого сектору;

- підвищення готовності до реагування на стихійні лиха та інші зовнішні виклики, які актуальні зараз для України (воєнні дії, блокування експорту та частини імпорту продовольчої продукції, тощо) [2].

Тому забезпечення продовольчої безпеки має бути спрямоване на нейтралізацію як вже існуючих, так й знову виникаючих загроз, здатних спричинити за собою зменшення обсягів виробництва, звуження доступу населення до ключових видів продовольства, що особливо небезпечно у воєнний час. У зв'язку з цим очевидним є висновок, що кожна держава, яка бажає нівелювати ризики недоїдання населення, прагнути забезпечити його всім необхідним продовольством протягом часу, коли продовольчі ринки нестабільні [2]. Формування механізмів зміцнення продовольчої безпеки, спрямоване на досягнення гарантій достатності продовольства для всього населення в цілому, та має зводитися до реалізації наступних пов'язаних між собою цілей:

- підвищення та розширення ефективності політики цінової підтримки виробництва сільського господарства;

- підтримка експорту агрокомплексу країни;

- збереження ресурсів для виробництва сільського господарства за допомогою використання сучасних методик та інноваційної складової;

- стимулювання сільськогосподарського кредитування, особливо у державних банках України (ОщадБанк, ПриватБанк тощо);

- підтримка власної дослідницької діяльності агрокомплексу та допомога щодо впровадження вітчизняних розробок як на внутрішньому, так й продаж їх на зовнішній ринок;

- продовольча підтримка осіб, які мають невисокі доходи або втратили можливість заробляти у воєнний час;

– досягнення необхідного рівня постачання продовольством і джерелами натуральних волокон за низькими (фіксованими, «замороженими») цінами на час воєнних дій на території адміністративно-територіальної одиниці.

Отже, на рис. 1 наведемо основні загрози продовольчій безпеці державі з урахуванням проблематики воєнного часу та специфічних особливостей продовольчого комплексу України.

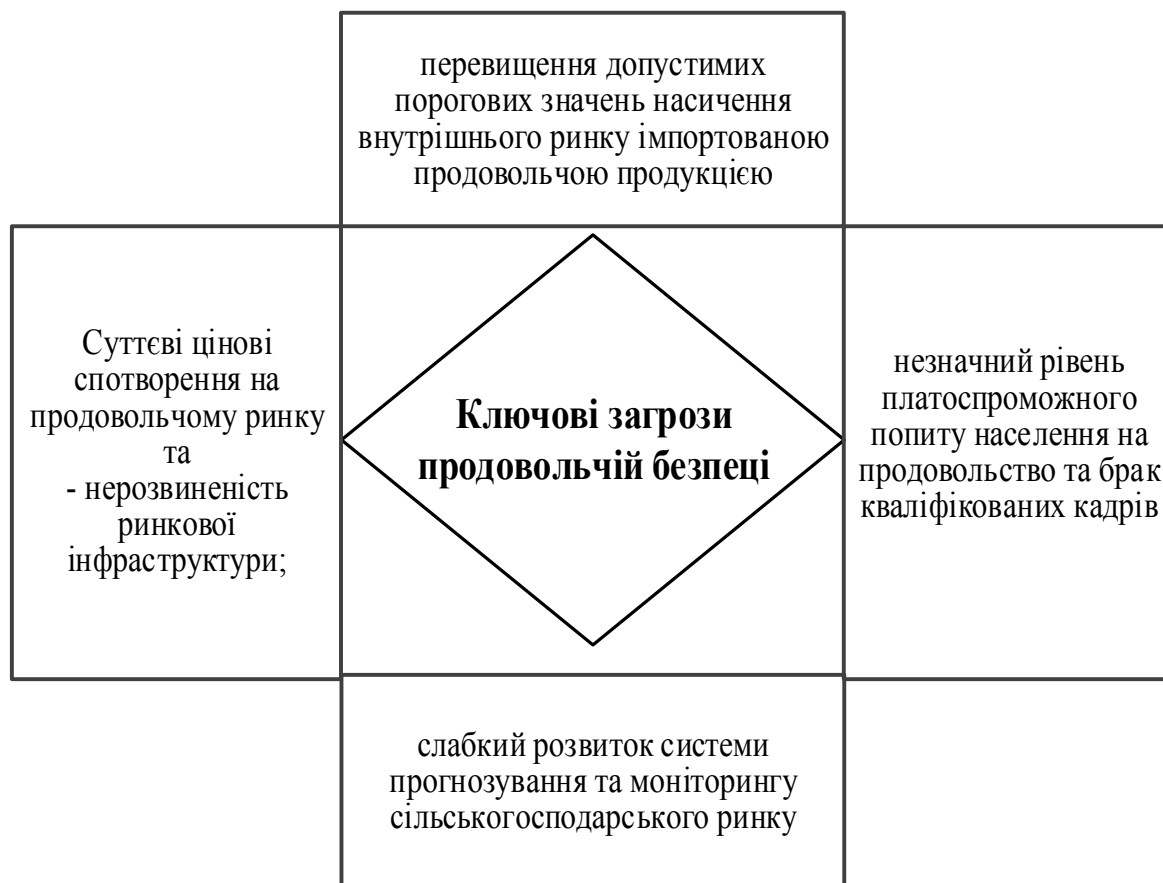

Рис. 1. Ключові загрози продовольчій безпеці України

Джерело: узагальнено автором на основі [2, 3]

Дослідивши на рис. 1 загрози продовольчій безпеці, можна відзначити, що ситуація, яка має місце в агропромисловому комплексі нашої країни, призводить до поглиблення протиріччя, яке проявляє себе між необхідністю кардинальної структурної перебудовою агропромислового виробництва, яке потребує притоку інвестицій, та невисокою величиною і активністю інвестиційних вкладень.

Інвестиційний «голод», який постійно відчувають ключові «гравці» на агропромисловому ринку, обумовлено їх низькою інвестиційною привабливістю, яка, у свою чергу, зумовлена надзвичайно низькою привабливістю всієї галузі, а особливо це відчувається у нинішній воєнний час.

Лише поліпшення інвестиційного клімату здатне привести до активізації інвестиційної діяльності, що розглядається як головна умова виведення продовольчого комплексу з кризи, так й ключовим фактором його інтенсивного розвитку. Дослідження показали необхідність у реформі технологічного та соціально-суспільного укладів у сільській місцевості шляхом проведення інституційної модернізації [4]. Важливим вважається залучення до продовольчих підприємств масштабних інвестиційних вливань, які необхідні для всіх галузей і сфер агропромислового комплексу, для підтримки їх існування у воєнний час та перетворення ключових продовольчих підприємств України у прибуткові проекти із внутрішніми та зовнішніми інвестиціями. Формування економічних механізмів для забезпечення великомасштабного вливання інвестиційних ресурсів в продовольчий сектор стратегічного значення вважаємо необхідним елементом для досягнення поставлених довгострокових завдань національної економічної безпеки в воєнний та поствоєнний час.

Але слід відзначити, що проблема розвитку продовольчого комплексу в Україні часто обумовлюється недосконалістю механізмів формування інвестиційної політики. Задіяння інвестиційних процесів дозволить утворити всі необхідні передумови для вирішення проблем організацій цього сектору, інтенсифікації виробничого процесу, розробки інновацій, зростання продуктивності праці тощо. У зв'язку з цим на сучасному етапі розробка, а також реалізація продуктивної інвестиційної політики держави, яка своєю метою несе забезпечення інтенсивного економічного зростання, підвищення ефективності економіки, є одним із пріоритетних напрямів проведення соціально-економічних реформ.

Зазначені вище недоліки обґрунтовують необхідність подальшого вдосконалення механізмів реалізації стратегічних пріоритетів у продовольчій сфері для запобігання та нівелювання загроз економічній безпеці, комплекс яких саме і формує ця сфера (рис. 2). У систематизованому вигляді напрямки нівелювання загроз економічній безпеці в продовольчій сфері як основа для досягнення поставлених стратегічних цілей, представлені в табл. 1.

Таблиця 1. Напрями нівелювання загроз економічній безпеці в умовах нестабільності світової економічної кон'юнктури

Напрями нівелювання загроз	Характеристика	Очікувані результати впровадження
Прогностичний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Моніторинг економічної безпеки в продовольчому секторі на основі врахування таких стратегічних пріоритетів як продовольча безпека та економічна доступність і продовольча незалежність. 2. Створення системи прогнозування та довгострокового планування заходів із забезпечення економічної безпеки у продовольчій сфері 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Реалізація принципу неперервності та послідовності виконання стратегічних пріоритетів щодо зміцнення національної економічної безпеки
Технологічний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка та реалізація програм на регіональному рівні (в тому числі й інвестиційних), спрямованих на підтримку технологічного розвитку сільськогосподарських товаровиробників. 2. Підвищення продуктивності праці з нівелюванням негативного впливу на навколишнє середовище шляхом використання технологічних інновацій. 3. Розробка стратегії, спрямованої на підтримку виходу виробників на зовнішні інноваційні ринки. 4. Модернізація промислових підприємств у продовольчому секторі 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування переваг підприємницьких структур, які забезпечують інвестиційну активність, і навіть стратегічні інвестиційні перспективи, з урахуванням принципу синергетичної та зацікавленості владних структур у стратегічній підтримки вітчизняних виробників продовольства. 2. Удосконалення механізмів кооперації між великим та малим бізнесом. 3. Стимулювання продуктивності вітчизняного агропромислового сектора
Маркетинговий	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток технологій активного маркетингу з метою виходу на ринки Євросоюзу. 2. Розробка рекламних технологій, спрямованих на популяризацію українських сільгоспвиробників. 3. Удосконалення механізмів ціноутворення на продовольчі товари, що забезпечують захист сільгоспвиробників 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Удосконалення системи збуту продовольчих продуктів. 2. Формування «справедливої» ціни на продовольчі товари за рахунок того, що підприємства найчастіше реалізують продовольчі товари, на які ринковий механізм встановлює ціну після процесу їх виробництва.

Інституціональний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження витрат, нівелювання впливу інфляції. 2. Модернізація системи підтримки доходів сільськогосподарських товаровиробників із застосуванням механізму мінімальних гарантованих цін реалізації виробленої продукції. 3. Модернізація механізмів кредитування сільськогосподарських товаровиробників. 4. Удосконалення механізмів оподаткування. 5. Модернізація механізмів агрострахування. 6. Застосування ефективних механізмів надання дотацій сільськогосподарським товаровиробникам, підсилення підтримки як рослинницьких, так й тваринницьких підприємств. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміна співвідношення цін на промислову та сільськогосподарську продукцію. 2. Підвищення рентабельності та стимулювання інвестиційної активності сільськогосподарських товаровиробників 3. Розвиток страхового ринку України як основа зміцнення продовольчої безпеки 4. Розвиток вітчизняного агропромислового комплексу за принципом комплексності.
Соціальні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка науково обгрунтованих механізмів соціальної спрямованості з метою залучення бізнес-спільноти до модернізації інженерної та соціальної інфраструктури, формування нових робочих місць. 2. Формування доступного ринку функціонального харчування, а також забезпечення доступу до якісної та достовірної інформації з боку суспільства. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проведення згладжування просторової диференціації економіки регіонів з переходом до формування єдиного соціально-економічного простору. 2. Забезпечення населення збалансованим харчуванням, що відповідає науково обгрунтованим рекомендованим нормам споживання.
Організаційно-правові	<ol style="list-style-type: none"> 1. Усунення недоліків законодавства, що регулює аграрний сектор та продовольчі ринки, шляхом удосконалення та приведення до міжнародних стандартів відповідних нормативно-правових актів з метою усунення суперечностей між документами нижчої та вищої юридичної сили. 2. Розробка конкретних механізмів орієнтації агропромислового виробництва на кінцевого споживача. 3. Орієнтація законодавства, що регулює продовольчі ринки, на стратегічну перспективу та можливість різноманітних кризових та надзвичайних ситуацій, а не на сприятливу ситуацію в державі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування єдиної системи нормативних актів для продовольчо сектору України 2. Створення умов для функціонування системи продуктивного харчування, орієнтованої на кінцевого споживача. 3. Надання довгострокової спрямованості заходам щодо усунення загроз продовольчому сектору, а також можливості реагування на різного роду можливі надзвичайні ситуації.

Джерело: розроблено автором на основі [5-8]

Табл. 1 дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день механізми продовольчого сектору в країні формуються в суперечливих інституційно-кризових умовах. Слід зазначити, що дієвими способами захисту продовольчих ринків країни є механізми протекціонізму. Тому для найкращої адаптації та

розвитку стимулюючих факторів національного агропродовольчого комплексу представлені в табл. 1 методи захисту є нагально необхідними для виконання, особливо у сучасних мінливих умовах соціально-економічного та політичного розвитку України.

Як було доведено вище, нерівномірність розвитку регіонів України – явище багатоаспектне. Просторова диференціація розвитку суб'єктів нашої країни стосується не тільки різного роду економічних, але й соціальних, політичних та інших аспектів. Формування ефективної державної політики щодо кожного з них дозволить не лише вирішити соціально-економічні проблеми, що постають перед окремим регіоном, а й вплинути на зменшення диспропорцій у регіональному розвитку в продовольчому та інших секторах [9].

Ідентифікація та нейтралізація виявлених в табл. 1 загроз та кризових ситуацій на рівні регіонів дозволяє суттєво знизити ризик виникнення глобальних загроз національній безпеці. У зв'язку з цим запропоновано методологічна концепція забезпечення економічної безпеки продовольчої сфери на регіональному рівні, яка включатиме наступні компоненти рис. 2.

На основі представленої методологічної концепції регіональна або міська влада може приймати рішення щодо фінансування цільових програм забезпечення економічної безпеки продовольчої сфери. Кожен регіон, враховуючи свої особливості та можливі перспективи розвитку, повинен розробити інституційну модель економічної безпеки та визначити ступінь залежності її рівня від продовольчої безпеки. У зв'язку з цим для України важливо визначити пріоритетні види сільськогосподарської продукції, що виробляється в кожному територіально-адміністративному утворенні. Критеріями такого вибору для досягнення як самозабезпеченості регіонів продуктами харчування, так й виконання стратегічних пріоритетів зміцнення продовольчої безпеки як основи для формування національної безпеки, можуть бути наступні, а саме:

– частка основних видів продовольчих продуктів у споживчому кошику у вартісному та натуральному вираженні;

– собівартість та ефективність виробництва різних видів продовольства в конкретному регіоні;

Рис. 2. Методологічна концепція забезпечення економічної безпеки продовольчої сфери

Джерело: розроблено автором з використанням [9, 10]

– порівняльна оцінка ефективності власного виробництва та імпорту з інших регіонів або країн зі сприятливими умовами для виробництва даного виду продовольчих продуктів;

– висока транспортабельність, що дозволяє перерозподіляти ресурси товарного виробництва між регіонами;

– придатність до тривалого зберігання, необхідна для створення різного роду запасів, як умова стабільності продовольчого забезпечення [10].

Слід також зазначити, що напрями, які формуються у сфері забезпечення економічної безпеки продовольчої галузі, не обмежуватимуться лише диференціацією регіонів. Також необхідно враховувати переважаючі рівні споживання продовольчих продуктів. У зв'язку з цим напрями зміцнення продовольчої безпеки як кожного члена територіальної громади, так й регіону в цілому, мають також забезпечувати поетапне формування найкращого рівня споживання продовольчих продуктів, зокрема:

- рівень споживання, необхідний для простого відтворення населення регіону;
- рівень споживання, що виключає прояв недоїдання та голоду серед населення регіону;
- рівень споживання, що відповідає науково обґрунтованим нормам споживання продовольчих продуктів населення адміністративно-територіальної одиниці;
- рівень споживання, що відповідає не тільки раціональним нормам, а й безпеці та якості, а також стандартам Євросоюзу.

Таким чином, запропоновані механізми забезпечення досягнення стратегічних пріоритетів економічної безпеки у продовольчій сфері, з одного боку, згладжують просторові диспропорції в споживанні основних продуктів харчування регіонів в залежності від їх специфіки, а з іншого, – включають в себе загальні заходи, спрямовані на підвищення ефективності галузей аграрного комплексу держави, що також має надавати позитивний вплив на забезпечення національної. Ці заходи будуть орієнтувати агропромисловий комплекс України на інтенсивне економічне зростання та забезпечувати населення всіма необхідними продовольчими продуктами відповідно до критеріїв фізичної та економічної доступності, а також екологічної безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основним методологічним та практичним досягненням даної статті є формування системи механізмів для досягнення поставлених стратегічних пріоритетів у продовольчій сфері як інструмента зміцнення національної економічної

безпеки у сучасний мінливий час соціально-економічних, політичних та техніко-технологічних перетворень, а також з урахуванням викликів, які постійно виникають у зв'язку зі збройною агресією з боку зовнішніх ворогів України. Для цього були проведені дослідження та отримані наступні результати та висновки, а саме:

- визначені та узагальнені ключові загрози продовольчої безпеки України;
- доведено, що розробка, а також реалізація продуктивної інвестиційної політики держави, яка своєю метою несе забезпечення інтенсивного економічного зростання, підвищення ефективності економіки, є одним із пріоритетних напрямів проведення соціально-економічних реформ;
- систематизовані та охарактеризовані напрями нівелювання загроз економічній безпеці в умовах нестабільності світової економічної кон'юнктури;
- розроблено методологічну концепцію забезпечення економічної безпеки продовольчої сфери на основі якої регіональна або міська влада може приймати рішення щодо фінансування цільових програм забезпечення економічної безпеки продовольчої сфери

Зроблено висновок, що запропоновані механізми забезпечення досягнення стратегічних пріоритетів економічної безпеки у продовольчій сфері, з одного боку, згладжують просторові диспропорції в споживанні основних продуктів харчування регіонів в залежності від їх специфіки, а з іншого, – включають в себе загальні заходи, спрямовані на підвищення ефективності галузей аграрного комплексу держави, що також має надавати позитивний вплив на забезпечення національної. Ці заходи будуть орієнтувати агропромисловий комплекс України на інтенсивне економічне зростання та забезпечувати населення всіма необхідними продовольчими продуктами відповідно до критеріїв фізичної та економічної доступності, а також екологічної безпеки.

Література

1. Мордовцев О.С. Аванесова Н.Е. Сергієнко Ю.І. Продовольча стратегія держави в системі національної економічної безпеки у воєнний час. Державне

управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307> (дата звернення 01.11.2022).

2. Алексеева Я. Наукові засади визначення продовольчої безпеки. Ефективність державного управління. 2015. Вип. 42. С. 100-107.

3. Гринишин В.Є. Методологічні основи дослідження продовольчої безпеки країни. Економіка та держава. 2020. № 2. С. 141-146.

4. Урба С. І. Теоретико-методичні засади оцінки продовольчої безпеки держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 25. Ч. 1. С. 106-111.

5. Бабич М.М. Формування системи продовольчої безпеки: теорія, методологія, практика: монографія. Миколаїв: вид. відділ МНАУ. 2018. 360 с.

6. Bashir M., Schilizzi S. Measuring food security: Definitional sensitivity and implications. Contributed paper prepared for presentation at the 56th AARES annual conference, Fremantle, Western Australia. February 7–10, 2012. URL : <https://www.researchgate.net/publication/227842803> (дата звернення: 20.04.2022).

7. Ревенко С. О. Методологічні підходи до оцінки рівня загроз продовольчій безпеці. Агроінком. 2013. № 10. С. 61-64.

8. Гладій М.В., Лузан Ю.Я. Аграрні трансформації та селянські господарства в системі продовольчої безпеки України. Економіка АПК. 2020 № 5. С. 6-21.

9. Калетнік Г. М., Дармограй О. В. Методичні підходи до оцінки та аналіз індикаторів продовольчої безпеки України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 6. С. 7-20.

10. Горняк О.В., Салюк-Кравченко О.О. Оцінка продовольчої безпеки держави на основі регіональних показників. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 10. С. 17-21.

References

1. Mordovtsev, O.S., Avanesova, N.E. and Serhiienko, Yu.I. (2022), “Food strategy of the state in the system of national economic security in wartime”,

Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, vol. 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307>.

2. Aliksieieva, Ya. (2015), “Scientific principles of determining food security”, *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnia*, vol. 42, pp. 100-107.

3. Hrynyshyn, V.Ye. (2020), “Methodological bases of food security research of the country”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 141-146.

4. Urba, S.I. (2017), “Theoretical and methodological principles of assessing food security of the state”, *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 25(1), pp. 106–111.

5. Babych, M.M. (2018), *Formuvannia systemy prodovol'choi bezpeky: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Formation of food security system: theory, methodology, practice], MNAU, Mykolaiv, Ukraine.

6. Bashir, M. and Schilizzi, S. (2012), “Measuring food security: Definitional sensitivity and implications”, Contributed paper prepared for presentation at the 56th AARES annual conference, Fremantle, Western Australia, February 7–10, available at: <https://www.researchgate.net/publication/227842803> (Accessed 20.04.2022).

7. Revenko, S.O. (2013), “Methodological approaches to assessing the level of threats to food security”, *Ahroinkom*, vol. 10, pp. 61-64.

8. Hladij, M.V. and Luzan, Yu.Ya. (2020), “Conceptual and categorical essence of food security”, *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 6-21.

9. Kaletnik, H. M. and Darmohraj, O.V. (2016), “Methodical approaches to the assessment and analysis of food security indicators of Ukraine”, *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 6, pp. 7–20.

10. Horniak, O.V. and Saliuk-Kravchenko, O.O. (2016), “Assessment of food security of the state on the basis of regional indicators”, *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriia: Ekonomika*, vol. 21(10), pp. 17-21.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2022 р.